

143.

Av herr **Bäckström**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition Nr 185, angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.*

Kommunalfullmäktigeinstitutionen har i vårt land hittills varit införd i ganska få kommuner, och kännedomen om det sätt, på vilket kommunalstyrelsen funktionerar under kommunalfullmäktigeregim, är följaktligen icke allmänt spridd. Då jag sedan 12 år tillbaka varit i tillfälle att på nära håll följa kommunalnämndens och kommunalfullmäktiges arbete i den kommun jag tillhör, anser jag mig därför böra framföra mina betänkligheter mot det sätt, på vilket i den kungliga propositionen nr 185 förhållandet mellan kommunalfullmäktige å ena sidan och kommunalnämnden samt kommunalstämmans ordförande och vice ordförande å den andra blivit ordnat.

Hittills ha sistnämnda kommunala förtroendemän varit självskrivna ledamöter i fullmäktige, men, för att den proportionella principen skulle komma att tillämpas i så stor utsträckning som möjligt vid valet av fullmäktige, har denna självskrivnenhet offrats. Häremot hava i de av regeringen från länsstyrelserna infordrade yttrandena betänkligheter uttalats. Länsstyrelsen i Uppsala län, som *tillstyrker* förslaget om införande av proportionella val till kommunalfullmäktige, avslutar sålunda sitt yttrande på följande sätt:

»Skulle, i strid med vad ovan anförts, införande av proportionell valmetod nödvändigt förutsätta självskrivnenhetens upphävande, vore detta för befallningshavanden ett i och för sig fullt tillräckligt skäl att bestämt avstyrka den ifrågasatta reformen».

Det är även uppenbart att huvudskälet för Töreboda köpings kommunalfullmäktiges utförligt motiverade avstyrkande är upphävandet av sambandet mellan de nämnda kommunala förtroendemännen och fullmäktige.

Såsom jag redan vid förliden riksdag under debatten om föreliggande fråga uttalade, är det även enligt min mening mindre lyckligt, om sambandet särskilt mellan kommunalnämnd och kommunalfullmäktige upphäves. De kommuner, där införandet av fullmäktige överhuvudtaget ifrågasättes, äro nog främst de större. I dessa är antalet kommunala frågor, som skola lösas, väsentligt större än i de mindre kommunerna, och nämndens uppgift bliver därför i främsta rummet att *bereda* de ärenden, som skola framläggas inför fullmäktige. Det är särskilt denna omständighet, att nämnden i de kommuner, där fullmäktige finnas, i ännu högre grad äro ett beredningsutskott än ett verkställande utskott, som för mig gör kommunalnämndens medlemskap i fullmäktige till en bjudande nödvändighet för ernåendet av ett endräktigt och gott kommunalt samarbete.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet har chefen för civildepartementet bemött dessa betänkligheter genom att framhålla, att »det är samma valmanskår, som väljer kommunalfullmäktige samt kommunalnämnden och kommunalstämmans ordförande och vice ordförande. Det måste därför antagas, att denna valmanskår, genom dessa förtroendemäns inval i fullmäktige, beaktar det behov av dessas sakkunskap, som kan föreligga därstädes». Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore bättre skriva lagen så, att det önskade resultatet garanterades genom själva lagen och härför icke krävdes lagens kompletterande genom ett *antagande*. Då nämnden väljes genom majoritetsval och fullmäktige proportionellt, torde det f. ö. icke alltid vara så lätt att på förhand beräkna, huruvida en viss kommunal förtroendemans inval i fullmäktige kan anses betryggat.

Bibehållandet av kommunalnämndens samt kommunalstämmans ordförandes och vice ordförandes självskrivna ledamotskap av kommunalfullmäktige *behöver* emellertid icke ställa sig hindrande i vägen för samtliga fullmäktiges utseende genom proportionella val i händelse man stadgar, att förstnämnda kommunala förtroendemän skola *utses av och inom fullmäktige*. Det är denna, efter vad det vill synas, enkla lösning, jag tillåter mig föreslå.

De länsstyrelser, som överhuvudtaget yttrat sig om sättet för utseendet av kommunalnämnden i kommuner där kommunalfullmäktige finnas, hava uttalat sig på följande sätt:

Stockholms län: »Om sålunda med medlemskap i nämnden icke vidare skall följa självskrivnenhet såsom ledamot bland fullmäktige, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande att i de kommuner och samhälle, där fullmäktigeinstitutionen blivit införd, medlemmarna av nämnden

den böra, med hänsyn till nämndens ställning och de funktioner den har att utöva, utses av den kommunala myndighet, åt vilken beslutanderätten i kommunens angelägenheter i övervägande flertalet fall är anförtrödd, det vill säga av kommunal- eller municipalfullmäktige.»

Östergötlands län: »Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande får därför i underdånighet tillstyrka den föreslagna lagändringen, varvid även valet av kommunalnämnd lämpligen synes böra överflyttas från kommunalstämman till fullmäktige.»

Jönköpings län: »Införes det proportionella valsättet vid val av kommunalfullmäktige, synes för de kommuner, där så sker, den nuvarande bestämmelsen om självskrivna ledamöter i kommunalfullmäktige böra upphöra samt dessa själva berättigas välja sin ordförande och vice ordförande ävensom medlemmarna av kommunalnämnden.»

Kristianstads län: »På det den proportionella principen måtte komma till användning vid val av kommunalfullmäktige i så stor uträkning sådant lämpligen kan äga rum, torde även i de kommuner, där kommunalfullmäktige inrättas, ledamöterna i kommunalnämnden böra väljas proportionellt. I sådan händelse synes det emellertid lämpligt, att till undvikande av företagande å kommunalstämma av flere proportionella val än nödigt är, ledamöterna väljas av kommunalfullmäktige, samt att valet företages så, att, sedan kommunalstämman bestämt antalet av såväl ledamöterna i kommunalnämnden som kommunalfullmäktige samt utsett de senare, dessa inom sig välja kommunalnämndsledamöterna efter proportionell grund.»

Älvsborgs län: »Fråga kan ock vara, huruvida icke, om kommunalfullmäktige komma att utses genom proportionella val, åt dem bör uppdragas att utse ledamöter samt ordförande och vice ordförande i kommunalnämnden.»

Västernorrlands län: »Den i samband därmed stående frågan, huruvida kommunalnämndens medlemmar efter självskrivnenhetens upphörande böra såsom hittills utses av kommunalstämman eller av kommunalfullmäktige, synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande jämväl böra lösas i överensstämmelse med de för stad gällande föreskrifter och kommunalnämndsledamöterna sålunda, i likhet med drätselkammarens i stad ledamöter, utses av fullmäktige.»

Norrbottnens län: »Rätten att välja ordförande och vice ordförande torde böra tillkomma kommunalfullmäktige och valet av ordförande och ledamöter i kommunalnämnden lär väl också utan olägenhet kunna anförtröas åt samma fullmäktige.»

Samtliga länsstyrelser, som yttrat sig i denna specialfråga, hava således uttalat sig *för* att kommunalnämnden skulle väljas av kommunalfullmäktige. Något uttalande *mot* en sådan anordning har, såvitt jag kunnat finna, icke gjorts av någon av de övriga länsstyrelserna, vilka förutsatt att nämnden, som hittills, skulle väljas av kommunalstämman.

I överensstämmelse med den grundsatsen, att vid ärendenas beredning representanter för de olika meningsriktningarna böra få deltaga, torde kommunalfullmäktige böra välja kommunalnämndsledamöterna efter proportionell grund i enlighet med vad länsstyrelsen i Kristianstads län föreslagit.

Därest man å ena sidan önskar att samtliga fullmäktige skola väljas proportionellt och å andra sidan vill att ordförandeposterna i stämma och fullmäktige skola vara förenade, finnas tvänne vägar att gå. Först erbjuder sig den anordningen, att stämman väljer fullmäktige och sedan bland de valda utser de gemensamma ordförande och vice ordförande. Härvid möter emellertid den praktiska svårigheten, att sammanräkningen av rösterna sker först efter valstämman, varför ordförandevalen först på en senare stämma skulle kunna äga rum. Det återstår därför blott den något oegentliga, men ur praktiskt synpunkt vida bättre utvägen, att kommunalfullmäktige välja sina ordförande, vilka tillika skola fungera såsom kommunalstämmans ordförande.

I den kungliga propositionen har man sökt ordna ett samband mellan kommunalstämmoordförandena och kommunalnämnden å ena sidan och fullmäktige å den andra på så sätt, att ordföranden och vice ordföranden i stämman samt ordföranden och vice ordföranden i nämnden berättigas att närvara vid fullmäktiges sammanträde och deltaga i överläggningarna men ej i besluten, i annat fall än att de själva äro fullmäktige. Till stöd härför åberopas den liknande ställning, som borgmästaren eller annan magistratsledamot har i fråga om stadsfullmäktige. Då emellertid borgmästaren blott representerar ett specialintresse, under det att de här berörda kommunala förtroendemännens intressesvär fullständigt sammanfaller med kommunalfullmäktiges, är jämförelsen icke fullt träffande, utan resultatet av detta förslag torde bliva att kommunens mest framskjutna förtroendemän inom fullmäktige kunna få karaktären av underordnade tjänstemän, som äro tillstådes för att vid behov giva upplysningar. Jag hemställer om icke en sådan anordning är ägnad att framkalla en dualism i kommunalstyrelsen, som kan skapa onödiga kommunala slitningar.

Frågan om huruvida efter självskrivnhetens upphörande kommunalnämndens ledamöter böra utses av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige har civilministern icke nu velat upptaga. »Denna fråga synes nämligen» — heter det i hans anförande till statsrådsprotokollet — »böra finna sin lösning i sammanhang med upptagande av frågan om lämpligt avgränsande av kommunalfullmäktiges och kommunalstämmas befogenhetsområden, en fråga åter, som står i det samband med kommunernas finanshushållning över huvud, att den lämpligast bör utredas i sammanhang med det ytterligare övervägande av förhållandena härutinnan, som jag förut ställt i utsikt.» Det är svårt att förstå, varför ett undanskjutande av tanken på att nu i hela dess vidd upptaga frågan om ett lämpligt avgränsande av kommunalfullmäktiges och kommunalstämmans befogenhetsområden med någon som helst nödvändighet behöver hindra ett utbrytande av frågan om sättet för kommunalnämndens utseende i kommuner, där kommunalfullmäktige finnas. Det är dock en fråga, som icke kan sägas stå i något viktigare samband med kommunernas finanshushållning över huvud, och f. ö. en fråga, som ju blott berör ett fåtal kommuner. Men, då enligt Kungl. Maj:ts förslag nyval till kommunalfullmäktige skulle äga rum under år 1913 över hela linjen, skulle det för dessa kommuners lugna arbete vara synnerligen önskvärt, om förhållandet mellan kommunalfullmäktige och de hittills självskrivna ledamöterna — särskilt kommunalnämnden — nu vunne en mera definitiv lösning och de provisoriska och — såsom jag sökt visa — otillfredsställande anordningar Kungl. Maj:t stannat vid, kunde undvikas.

På grund av vad här ovan anförts tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del antaga a) följande förslag till ändrad lydelse av vissa §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

§ 34.

Kommunalfullmäktige välja årligen bland sig en ordförande och en vice ordförande. Ej må den valde uppdraget sig avsäga, om han icke under nästföregående fyra år detsamma innehåft.

Ordföranden och vice ordföranden i kommunalfullmäktige innehava samma befattningar hos kommunalstämman.

§ 35.

Följande ärenden må — — — (nuvarande § 33) — — — de i §§ 14 och 65 omförmälda längder;
e) val till kommunalfullmäktige.

§ 36.

- Mom. 1. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.
Mom. 2. » » » »
Mom. 3. Lika med mom. 4 i Kungl. Maj:ts förslag.

§ 40.

Kommunalstämman — — — elva.

Vid samma tillfälle — — — hälften.

Där kommunalfullmäktige finnas, utses kommunalnämndens ordinarie ledamöter jämte suppleanter till lika antal av kommunalfullmäktige enligt proportionell valmetod. Närmare bestämmelser om valsättet meddelas i särskild stadga.

§ 42.

I avseende på — — — stadgat är.

Beträffande — — — kommunalfullmäktige.

Suppleanterna omväljas till hela antalet vartannat år, dock att, där valet förrättats av kommunalfullmäktige, vad här ovan stadgats beträffande de ordinarie ledamöterna, även skall gälla suppleanterna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1913. Kommunalfullmäktig, som är tillsatt med tillämpning av de före nämnda dag gällande stadganden, äger ej med sitt fullmäktigskap fortfara längre än till utgåvan av år 1913, *ej heller i kommun, där kommunalfullmäktige finnas, kommunalnämndsledamot längre kvarstå.* Vid val av kommunalfullmäktige nämnda år skall tillämpas vad i § 28 mom. 2 tredje stycket stadgas. De i § 77 givna bestämmelser skola ej äga tillämpning å utslag, som före den 1 juli 1913 meddelats.

b) följande förslag till Stadga om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige samt å allmän rådstuga.

§ 1

Då inom landsting, eller stadsfullmäktige *eller kommunalfullmäktige* eller å allmän rådstuga val äro proportionella, skall vid valens förrättande iakttagas, vad här nedan i 2—7 §§ är föreskrivet.

2—7 §§.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 24 april 1913.

Helge Bäckström.